

26.9.2018

Valtiovarainministeriölle

Viite: VM115:00/2016

LAUSUNTO VARAUTUMISVELVOLLISUUTTA RAHOITUSALALLA KOSKEVAN SÄÄNTELYN TARKISTAMISTA KOSKEVASTA TYÖRYHMÄMUISTIOSTA (VM:N JULKAISU 23/2018)

Kaupan liitto ja Päivittäistavarakauppa ry (PTY) kiittävät mahdollisuudesta antaa lausunto poikkeusoloihin varautumista rahoitus-alalla koskevan lainsäädännön tarkistamiseen liittyvästä työryhmämuistiosta. Tässä lausunnossa kuvaamme, mitkä asiat ovat työryhmämuistiossa mielestämme erityisen huomionarvoisia kaupan kannalta sekä esitämme kustannuksien arviointiin jäljempänä täydennystarpeen.

Kaupan liitto ja PTY esittävät, että työryhmämuistion sivuilla 61 – 62 kuvatun, valmistelussa esille tulleen vaihtoehtoisen näkemyksen (seuraavassa virkkeessä) toteutusmahdollisuuksia rahoitus-alan varautumisen perustana selvitettäisiin edelleen, emmekä näe siihen pyrkimistä näiden lainsäädäntömuutosten ja työryhmämuistion kannalta vastakkaisena. ”Varautumisen lähtökohtana tulisi olla muun paikallisen infrastruktuurin, kuten tietoliikenteen ja energiansaannin turvaaminen siten, että yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta kriittisten rahoitusmarkkinapalveluiden jatkuvuus voidaan turvata riittävällä tasolla myös kansainväliseen palveluntuotantoon perustuen”.

Kaupan liitto ja PTY pitävät rahoitusmarkkinapalveluiden jatkuvuuden edellytysten myös vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalle kehittämistä erittäin tärkeänä. SEPA-alueen keskitetty maksujärjestelmä on tuonut maksuliikenteeseen tehokkuutta, mutta myös haavoittuvuuksia ja riippuvuuksia, jotka on huomioitava varautumisessa. Maksujärjestelmät ovat kriittisiä kaupan arvoketjulle, sisältäen kuluttajamaksamisen kaupassa, kaupan maksut tavarantoimittajille, sekä koko maksuliikenteen tapahtumien ja tilikohtaisten katteiden jatkuvan ylläpitämisen yleisen maksuliikenteen mahdollistamiseksi. Ajantasaisten omaisuustietojen jatkuva saatavuus sekä kyky maksujen tekemiseen, välittämiseen ja vastaanottamiseen ovat kansainvälisesti toimivan kaupan liiketoiminnan edellytyksiä. Mielestämme varautumisen ei näin ollen voi olla pelkästään kansallisiin varajärjestelmiin perustuvaa.

Erityisen tärkeää kaupalle on vähittäiskaupassa – myös vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa – yleisimmin käytettävän maksutavan, korttimaksamisen toimivuus. Kuluttajamaksamisen trendinomainen muutos on johtanut tilanteeseen, jossa käteisellä ei ole enää mahdollista korvata kaikkea korttimaksamista kauppoissa, Käteinen ei ole käytännössä vaihtoehto esimerkiksi digitaaliselle kaupalle ollenkaan. Vaikka käteisen määrää voidaan lisätä, korvaavaksi maksutavaksi prosessia ei voida

nostaa. Käteisen jakelussa esim. kaupan kassalta nosto (cash back) on oikeasti korttitapahtuma eli edellyttää korttiprosessien toimivuutta. Sen sijaan on tärkeää huomioida kaikkien erilaisten maksutapojen toimintaedellytykset vakavissa häiriötilanteissa.

Kuluttajakaupassa tarvittavan maksujärjestelmän lisäksi kaupalle on olennaista pankkitilien toimivuus sekä tärkeille kumppaneille ja sidosryhmille, kuten tavarantoimittajille toteutettavat jatkuvat maksutukset, huomioiden sekä kotimaiset että ulkomaiset kumppanit ja sidosryhmät. Maksaminen on tällä hetkellä niin verkottunutta ja systeemisesti riippuvainen toisistaan, että vaikka poikkeusoloissa olisi ehkä mahdollista saada mm. korttimaksamisen varmennukset ja pankkien väliset katteensierrot toimivaksi Suomessa ja myös kaupan maksut (kotimaisille) tavarantoimittajille mahdolliseksi, niin hyvin pian ketjussa on kuitenkin tarve maksaa maan rajojen ulkopuolelle tavarantoimitusten varmistamiseksi. Pelkkä maksamisen organisointi kansallisesti ei tue kaupan koko toimintaketjua kovin kauan.

Työryhmämuistion mukaan uudistuksesta aiheutuvat merkittävät investointitarpeet kohdistuisivat pankkeihin. Keskeisiä varajärjestelyitä ovat kotimaisten tietoliikenneyhteyksien varmistaminen sekä erilaisten liiketoimintajärjestelmien (pankkitalletukset, arvopaperit) ja maksuliikenne-clearingin varajärjestelyt Suomessa. ”Kokonaisuutena enimmäisarvio kansallisten varajärjestelyjen suuntaa-antavista uusista kertainvestointitarpeista rahoitusosalalla olisi noin 262 miljoonaa euroa ja vuosittaisista ylläpitokustannuksista noin 73 miljoonaa euroa”.

Kauppan liitto ja PTY esittävät huolestuneisuutensa siitä, että esitettyjen rahoitusalan sääntelyn muutosten seurauksena rahoitusmarkkinoilla toimivilta yrityksiltä edellytettyjen varajärjestelmien ja uusien toimintamallien luomisesta aiheutuneet, hyvin merkittävät kustannukset aiheuttaisivat huomattavia korotuksia yritysten käyttämien rahoituspalveluiden hinnoissa.

Mielestämme yrityksille aiheutuvia kustannusvaikutuksia olisi tarpeen tarkastella kattavasti ennen lainsäädäntömuutoksista päättämistä. Lisäksi pidämme työryhmämuistiossa esitettyyn eriävään mielipiteeseen sisältyvää huomiota pankkien kustannuksia käsittelevän konsulttiselvityksen ulkopuolelle rajattujen kustannuksien lisätarkastelutarpeesta perusteltuna myös sen arvioimisen kannalta, miten yritysten sekä myös kuluttajien rahoituspalvelujen kustannukset välillisesti muuttuisivat.

Erilliset kansalliset varajärjestelmät ja tietokannat tulevat liian kalliiksi niille toimijoille, jotka tällä hetkellä tarjoavat maksuliikennepalveluita Suomeen ulkomailta. Uhkana on maksamisen kustannusten nousu joko edellä mainittujen erillisten varajärjestelmien kustannusten vuoksi tai todennäköisemmin kilpailun vähenemisen kautta, koska palveluita ei voi tarjota kustannustehokkaasti muuten kuin operoimalla koko maksamisen prosessia Suomessa. Vaatimus olisi este kustannustehokkaalle maksuliikennepalveluiden tarjoamiselle Suomessa. Maksamisen että maksuliikenteen prosesseissa toimii myös suuri joukko alihankkijoita ja palveluntarjoajia, joiden mahdollisuudet kilpailla alalla rajoittuisivat.

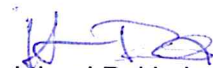
Näkisimme viisaana, että lainsäädännöllä varmistettaisiin riittävät julkiset resurssit sekä erikoistuneiden toimijoiden pysyvät toimielimet jatkuvaksi varautumiseksi poikkeusoloihin, huomioiden myös kyberuhkat. Voisiko asiantuntijatoimielimen antaa

esimerkiksi Finanssivalvonnan johdettavaksi sekä säätää sille laajan mandaatin antaa pankeille ohjeita vaadittavasta varautumisesta (ml. vähimmäispalvelutasot), on mielestämme harkinnan arvoista. Valtakunnan tasolla rahoitustoimialan varautumissuunnitelmien tulee nivoutua yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan (esim. sähkön saanti ja tietoliikenneyhteydet).

Kaupan Liitto ja PTY pitävät tärkeänä, että huoltovarmuutta kehitetään jatkossakin tiiviissä yhteistyössä, hyvässä keskusteluyhteydessä viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen kesken. Elinkeinoelämä luo perustan kokonaisturvallisuudelle. Kaupan jatkuvuus ja sen myötä päivittäistavaroiden saatavuus ei ole itsestäänselvyys. Ne taataan yhteisin toimenpitein. Varautumisen myös rahoitusosalalla tulisi olla jatkuvaa aktiivista toimintaa kaikkien maksutapojen toiminnallisuuden turvaamiseksi vakavassa häiriötilanteessa, häiriöherkkyyden vähentämistä monin eri toimin koko arvoketjussa, säännöllisiä poikkeusolo- ja palautumisharjoituksia eri tilanteisiin, prosessien eri toimijoiden yhteystietojen ja poikkeusolojen toimintavaltuuksien ylläpitämistä, sekä jatkuvaa yhteistyötä uhkakuvien muuttuessa.

Kunnioitavasti

Kaupan liitto

Juhani Pekkala
toimitusjohtaja

Päivittäistavarakauppa ry

Kari Luoto
toimitusjohtaja